

***Crosstalk* Tanfolyam Kézikönyv**
tanfolyami segédanyagokkal az oktatók számára

Megindító történetek: Migráció

Közösségi médiumok által feltárt történetek “otthonról és idegenben”.

Ezt a kézikönyvet az Európai Unió egész életen át tartó tanulás programjának keretén belül egy angliai, finnországi és magyarországi partnereket tömörítő csoport hozta létre 2009 és 2010 között. A munkacsoport további német, olasz és lengyel partnerekkel együttműködésben kifejlesztett és tesztelt egy közösségi médiumokban folyó képzéseknél használható tananyagot. Magában a *Crosstalk* projektben olyan partnerek működtek együtt, akik közösségi rádióállomások, induló médiumok és egyetemeket képviselnek. A *Megindító történetek* kifejezést szlogenként használjuk a projektre és az a célunk vele, hogy az európai lakosokat aktív média tevékenységre sarkalljuk. E történetek eszközként szolgálnak arra, hogy a lakosok saját életük élményeivel és kilátásaikkal közvetlenül hassanak a társadalmi, politikai és kulturális integrálódásra.

Project Number: 141823-LLP-1-2008-1-DE-Grundtvig_GMP
Grant Agreement: 2008-3430/001-001

2010, szeptember

Részvevők

Caroline Mitchell (csoport koordinátor és a Kézikönyv szerkesztője),
adjunktus a University of Sunderland Rádiózás szakán

Dan Cissokho, projekt menedzser, Peterborough FM Rádió, University of Sunderland
(rádióműsor készítés és menedzsment szakon szerzett diplomát)

Gloria Khamkar, újságíró, University of Sunderland (rádióműsor készítés és
menedzsment szakon szerzett diplomát)

Riitta Haapakoski - igazgató, Radio Robin Hood, Turku, Finland

Magyar Ádám és Cserhádi Ákos, Civil Rádió FM 98, Budapest, Magyarország

A *Crosstalk* projekt elérhetőségi adatai

Információk a *Crosstalk* projektről és annak munkacsoportjairól a <http://www.crosstalk-online.de> weboldalon található,

vagy a projekt koordinátor irodájánál: Dr. Traudel Günnel
University of Education Freiburg Institute of Media in Education, Kunzenweg 21 79117
Freiburg, Németország

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez. Ez a kiadvány (közlemény) a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak bármilyen felhasználásért.

Tartalom

Bevezetés - Meglepő történetek és tehetségek a migráns közösségekből	4
A képzési tevékenység és a tanfolyam céljai	6
Tanfolyami résztvevők	7
Migráns igények kielégítése – Közösségi média	9
Tanfolyam-típusok – műsorokhoz kapcsolt tréning	12
Képzési tanfolyam, módszerek és témák	15
Társakkal dolgozni	15
A személyes példa vonzereje	16
Történetmesélés	17
Kreatív ösztönzők	21
Tanfolyami eszközök és felszerelések	23
Részletes tanfolyami struktúra – tanmenet	24
1. Esettanulmány: Menekültek képzése a Peterborough-i Közösségi Rádiónál	36
2. Esettanulmány: Két bevándorló hátterű egyetemi hallgató az angliai Sunderland városából	40
3. Esettanulmány: Miként teheted hozzáférhetővé a rádiódat? Egy bevándorló története (Robin Hood Rádió, Finnország, Turku)	43 45
4. Esettanulmány: Képzési tanfolyam migránsoknak és a „ <i>Mindenki joga</i> ” című rádióműsor a Civil Rádióban (Budapest, Magyarország)	48
Bibliográfia	52
Mellékletek /Tanfolyami segédanyagok	

Bevezetés - Meglepő történetek és tehetségek a migráns közösségekből

“Megtalálni a hangot” és birtokolni a szaktudást, hogyan bocsássuk az éterbe azt a hangot – ez mindig központi kérdése volt a közösségi média ethoszának . A névtelenség, amelyet a rádió mint eszköz biztosít és az, hogy viszonylag könnyű a rögzítést és a sugárzást megvalósítani, reális előnynek bizonyult, mikor a korábban alulreprezentált társadalmi csoportok számára elérhető lett az éterben való megjelenés.

A Crosstalk “Megindító történetek: Migráció” projektben sok és sokféle emberrel dolgoztunk, akik megtapasztalták, mi is a migráció. Oktatóinknak közvetlen élményeik voltak arról, milyen az országokon keresztül történő vándorlás, menekülés, menedék keresés, befogadás. A “migráns” kifejezést olyan emberekre használjuk, akik különböző országokon át vándorolnak, a “bevándorló” szó pedig azt írja le, aki hosszas tartózkodásra rendezkedett be egy adott, hazájától távoli országban. A célcsoportjaink olyan személyeket foglaltak magukba, akik menedékjogért folyamodtak, akik már megkapták a menekült státuszt és akik “ideiglenes bevándorlók” – azaz olyan személyek, akik időlegesen mentek külföldre tanulás céljából.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a különböző csoportoknak eltérő igényük és okaik lehet arra, hogy miért akarnak az éterben megszólalni. Olyan embereket akartunk elérni, akiknek még nem volt alkalmuk részt venni rádióműsor készítésében. De olyanokat is, akik már résztvevői egy közösségi rádióban folyó munkának, és akik újabb módjait keresik a migránsok élete, kilátásai bemutatásának, képviselésének. Nem helyes például egy menedéket kereső üldözött élményeit -, aki a hazájában sokszor rettenetes és az életét veszélyeztető körülmények elől országról országra vándorolt - ugyanolyanok bemutatni, mint azét a diákét, aki elszigeteltnek érzi magát, mert életében először külföldön kell élnie és tanulnia. Egyes közösségi rádióállomásokon, mint például a Civil Rádióban, Magyarországon vagy a Radio

Orange-nál, Ausztriában már évek óta megállapodott migráns csoportok által készített sikeres rádióműsorok kerülnek adásba. Mindazonáltal sok migráns számára az éterben való megszólalás és egy műsorszolgáltatás fenntartása akadályokkal teli folyamat az eltérő kulturális, társadalmi és gazdasági nehézségek miatt, amelyekkel mindennapi életükben szembe kell nézniük. A bevándorlók és migránsok, az üldözöttek vagy olyan személyek számára, akik akár gazdasági, akár oktatási céllal ideiglenesen hazájuktól távol dolgoznak és élnek, a rádiózás tevékenységét össze kell egyeztetni olyan más sürgetőbb gondokkal, mint egy biztonságos lakóhely találása, egy új nyelv elsajátítása, egészségügyi ellátás, jogi képviselő biztosítása, az új ország jogszabályainak megismerése vagy egy pénzkereső munkahely felkutatása. Tapasztalataink azt mutatják, hogy az egyik legfontosabb dolog, mikor különféle migráns csoportok számára szeretnénk sikeres képzési tanfolyamokat tartani, ha társként dolgozunk a célcsoporttal, mert így az adott csoport speciális képzési és rádiózási igényeit valóban szem előtt tudjuk tartani. Nagyfokú érzékenység alakul így ki a közösségfejlesztés és rádiós képzés valamennyi területén, ha a munka során a résztvevők igényeire és az őket sújtó napi gondokra is figyelemmel vagyunk.

A legtöbb ember rádióhoz való érzelmi kötődése erős. Hiszen a mindennapi életéhez kapcsolódik és annak fontos momentumaihoz. Zenei környezetként is működik számára, egyszerre társ és vigasz. Mikor valaki elhagyja a hazáját, családját, barátait, nyelvét, az ismerős tájakat, az interneten történő rádióhallgatás megadhatja a folytonosság, a hazaiakkal, az ismerős tájakkal, dolgokkal, emberekkel való kapcsolat érzését. Egészen addig, amíg az új nyelvet meg nem tanulja az illető. Az új hazában a Rádió, a Rádiózás fontos része lehet annak, miként találja meg valaki azokat az embereket, azt a helyet, ami hasznos lehet azok számára, akik egy megalapozott domináns kultúra és kialakult nyelvi keretek között működő országba érkeztek.

Csakúgy, mint saját közösségi médiumokban szerzett tapasztalataink és a migráns szervezetekkel kialakított kapcsolataink során ebbe a projektbe is sikerült azt a

legújabb, a Sunderland-i Egyetemen folyó etnográfiai kutatási tevékenységet bevonni, amelyik az Egyesült Királyságba érkező bevándorlók tapasztalatait veszi górcső alá. Ezek a tapasztalatok átfogják az ő új földrajzi környezetre vonatkozó fokozott érzékenységüket, de a „korábban természetesnek, elfogadottnak vett élményekkel és felfogásokkal” kapcsolatos reflexióikat is. A közösségi médiumokat értékelhetjük és hasznosíthatjuk úgy is, mint amit a bevándorlók és migránsok úgy neveznek, hogy újonnan meglelt *média környezet*. (Moore and Metykova, 2010),

A képzési tevékenység és a tanfolyam céljai

Tehát a Crosstalk projekt *Megindító történetek: Migráció* részének az egyik feladata volt a közösségi médiumok segítségével feltárni 'otthonról hozott' és 'idegenben megélt' történeteket. Olyan képzési tevékenységeket (tanfolyamokat és képzési anyagokat) és migránsok, felnőttképzők illetve közösségi média projektek közötti munkamódszereket akartunk kifejleszteni, amelyek segítségével a közösségi médiát eszközként lehet használni a társadalmi befogadásra, azaz hogy ezek a hátrányos helyzetű csoportoknak lehetőségük legyen új módokat találni arra, hogy hozzáférhessenek ehhez a kivételes részvételi közfórumhoz.

A *történetmesélés* a rádiózás lényege – valakinek a saját szavaival elmondott történet átható élmény lehet a rádióhallgató számára, és ahogy mi tapasztaltuk, maradandó élmény a mesélő számára is. A beszéd által közvetített kultúra központi helyet foglal el a legtöbb ember életében és különösen fontos szereppel bír a migráns csoportok számára. Bárki, aki már járt olyan országban, ahol az ott beszélt nyelv idegen volt neki, tudja, hogy milyen nehéz megértetni vagy kifejezni magát, nem is beszélve arról, ha összetett gondolatokat vagy problémákat szeretne közölni. Fontos, de olykor bizony nem könnyű megtalálni valakinek a *rádiós hangját* függetlenül attól, hogy az anyanyelvén rádiózik vagy egy második, harmadik vagy negyedik nyelven. Mi arra akartunk koncentrálni, hogy előhívjunk a bevándorlókból „*otthoni*” történeteket, és még külön arra is,

hogy ezek a változatos élmények hasznosíthatók legyenek másoknak, akik hasonló helyzetben találják magukat. Ehhez kidolgoztuk egy rugalmas tanmenetet, ami számos eltérő módszert tartalmaz rádiós történetek, műsorok készítéséhez.

A projekt kezdetekor az egyik tapasztalt közösségi rádiós menedzser hölgy elmondta, hogy ő érdekelt abban, hogy megtalálja a „kulcsot” ehhez a speciális munkafeladathoz. Reméljük, hogy ebben a kézikönyvben megnyitottuk az ötletek, tapasztalatok és eszközök képzeletbeli ládáját, ami segít majd a közösségi média projektben dolgozó embereknek új utakat találni a különböző migráns csoportokkal való közös munkában. Ebben a kézikönyvben ajánlunk képi, hang és más kreatív eszközöket oktatási segédletként, amelyek beépíthetők a rádióműsorgyártási folyamatba is. Ezen eszközök és a képzési tanfolyamaink segítségével erősíteni tudjuk a bizalomépítést, ami lehetővé teszi ezeknek a történeteknek az elhangzását a közösségi rádiókban.

Tanfolyami résztvevők

Alkalmunk volt arra, hogy a tanfolyamainkat kipróbáljuk különböző migráns résztvevőkkel és partnerekkel. Crosstalk képzési tanfolyamokra sor került a Spark FM rádiónál a Sunderland-i Egyetemen, a Peterborough közösségi rádiónál (Egyesült Királyság), a Robin Hood rádiónál (Turku, Finnország) és a Civil Rádióban Budapesten (Magyarország). Természetesen a migránsok csoportjaira jellemző a sokféleség és a mi projektünk is tükrözte ezt. A csoportok milyenségét gyakran befolyásolja az, hogy miként toborozzuk annak tagjait és hogy a tagoknak már milyen létező kapcsolata van az adott rádióállomással. Peterborough-ban egy kurd menekültekből álló csoport tagjai már találkoztak egy bizonyos központban és azért jöttek a képzésre, mert egy saját anyanyelvi műsort szerettek volna elindítani közösségi rádiójukban. Sunderland-ben viszont a csoport valamennyi tagja „ideiglenes bevándorló” volt, azaz egyetemi diák, akik külföldről érkeztek az Egyesült Királyságba, és az volt a céljuk, hogy többet

tudjanak meg befogadó országukról, ahol a tanulmányaikat folytatják. Egyúttal saját csoportjuk érdekképviselőjét is szeretnék javítani az új közösségi rádiójukban.

A Robin Hood rádióban oktatásra jelentkezett eltérő etnikai háttérű nyolc tanfolyami résztvevőt, akik életkora 23 és 65 év között volt, többféle reklám és toborzási módszer útján sikerült a képzésbe bevonni. (lásd 3. Esettanulmány, 41. oldal). A nyolc résztvevő között hat nő volt. A nyolcból hárman érkeztek Iránból, és egy-egy személy Chiléből, Oroszországból, Litvániából, Bangladesből és Szenegálból. A csoport összetétele meglehetősen heterogén volt érdekltségüket és rádiós szakismeretüket tekintve.

A Civil Rádióban ugyancsak egy meglehetősen heterogén összetételű tanfolyami csoport jött össze. Voltak résztvevők Romániából, Szlovákiából, Törökországból, Izraelből, az Egyesült Államokból, Kanadából és Kínából. Itt a rádióállomás szakmai szervezeteken keresztül toborozta a jelentkezőket, és mivel a kiválasztás kritériumai nem voltak nagyon szigorúak és merevek, ezért egy eléggé vegyes csoport vett részt a képzésben. A változatos kép indult például indiai és törökországi szakmunkásoktól, akik már ott dolgoztak egy ideje Magyarországon, és magányosnak érezték magukat, és zárult olyan személyekkel, akik az afrikai szegénységből menekültek el vagy román állampolgárságú magyar kisebbséghez tartozókkal.

A képzésben résztvevők egy része már tett bizonyos kezdő lépéseket a rádiós munka terén. Például elvégeztek egy rövid kezdő tanfolyamot, azaz belekóstoltak a műsorkészítésbe, akár úgy, hogy csináltak egy kulturális műsort a saját ottani kolóniájuk részére. Mások pedig már aktívan tevékenykedtek a saját közösségükben vezetőként vagy a csoportjuk képviselőjeként. De a tanfolyamok többségében a jelentkezőknek semmi vagy nagyon kevés tapasztalatuk, ismeretük volt a közösségi médiumok munkájáról, így az oktatói tevékenység és a tanmenet a kezdő szintet célozta meg.

Élesen figyeltünk arra, hogy segítsük az olyan törekvéseket, amelyek arra irányultak, hogy a csoportok partneri kapcsolatot létesítsenek migráns szervezetekkel és közösségi rádióállomásokkal valamint projektekkel. *Peterborough*-ban igyekeztünk az oktatási tanfolyamot egy beindulóban lévő közösségi rádióállomás, (*Peterborough FM*) és az ő befogadó/partner szervezetének (Peterborough Afrikai Közösségi Egyesület, PACO) helyén megszervezni. Itt egyszerű módszereket dolgoztunk ki, amik segítik a bizalomépítést és a gyakorlati rádiós készségek elsajátítását valamint azt, hogy a migráns háttérrel rendelkező személyek megszólalhassanak az éterben. Nagy várakozással figyeltük a történetmeséléssel kombinált interjúkat katartikus használatát és a példaként tekinthető közösségi média munkatársak pozitív hatását a bizalom elültetése céljából.

Sunderland-ben az egyetemen tanuló nemzetközi hallgatókkal dolgoztunk - mi „ideiglenes bevándorlóknak” neveztük őket. Olyan tréninget találtunk ki a számukra, ami által a közösségi rádió használata segíti őket abban, hogy könnyebben beilleszkedjenek a tanulási környezetbe, az egyetem és a város életébe. Képzési modulokat dolgoztunk ki és készítettünk teszt műsorokat az egyetemi közösségi rádióállomáson (*Spark FM*). Most értük el azt a pontot, amikor felvázolhatunk és megbeszélhetünk azon témák közül néhányat, amelyek a tervezés és a teszt tanfolyamok során felmerültek. Ezek a témák felölelik majd a közösségi médiában folyó oktatási munka változatos aspektusait, egészen a korai fejlesztési és csoport-toborzási korszaktól kiindulva az egyes tréning tevékenységek és eszközök fajtáig.

Migráns igények kielégítése – Közösségi média

Az egyik első dolog, amit megvizsgáltunk ebben a projektben, az az volt, hogy mire van speciálisan szüksége az országainkban élő migránsoknak. Tisztáztuk, hogy sokféle igény merül fel: érteni az új ország kultúráját, szokásait és nyelvét olyan szinten, hogy ne jelentsen gondot munkát találni, kommunikálni az

emberekkel, érdekeiket érvényesíteni. A második terület, amire figyeltünk, az az igény, hogy elkerüljék az elszigetelődést és barátságokat köthessenek mind azokkal, akik az ő saját nyelvüket beszélik, mind pedig másokkal, akikkel kölcsönös az érdeklődésük. Végül az integráció megkönnyítése érdekében jelentkezett igény a munkalehetőségek, a képzések, a helyi szolgáltatások, kulturális és szórakozási lehetőségek iránt is. Az általunk vélt megoldási lehetőségeket az alábbi négy csoportba osztottuk:

Képzés és munka

Kulturális csere

Barátság/támogatás

Információ és Hírek

Készítettünk egy táblázatot, ami azt mutatja, hogy miként lehet a közösségi médiumokat felhasználni úgy, hogy ezeket az igényeket ki lehessen elégíteni. Ebben megnevezzük azokat az oktatási tevékenységeket, amelyek segíthetnek. Néhány javaslat ezek közül kifejezetten azokra a témákra vonatkozik, amelyek az időleges bevándorlókat, a nemzetközi diákokat érinti. A táblázatot később egy olyan oktatási eszközként is lehet használni, ami segít megkeresni azokat a pontokat, ahol a migráns háttérű résztvevők kapcsolódhatnak a közösségi médiumokhoz. Így könnyen felismerhető lesz számukra, hogy ez a dolog nem csupán a mősorkészítésről szól (bár az is nagyon fontos), hanem arról is, hogy a rádióállomásokban olyan helyeket lássanak meg, ahol barátságokat köthetnek, ahol nagyobb önbizalommal szereznek új ismereteket, készségeket és amik segítik őket új életükben, az integrálódásban.

Közösségi Média és Migráns igények (táblázatba rendezve)

Migránsok igényei	Közösségi Média megoldás	Magyarázat/Megjegyzések
Nyelvtudást és megértést segítő		
Nyelvi képzés/ Kiejtés gyakorlása	Rádióműsor a nyelvhasználatról és a helyi dialektus Nyelvórák a rádióállomáson	A nyelvvel kapcsolatos vicces történetek félreértésekről lehetnek interjú gyakorlatok témái.
Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés	Interjú a szolgáltatást ismerő emberekkel	Szerepjáték/ interjúk
Munka	Álláshirdetések újságokban és rádióműsorokban. Rendszeres információs műsorok. Fontos/egyedi információk podcast-on is.	Álláskeresési tippek és fogalmazási gyakorlatok.
Képzetségek elismerése	Tájékoztató arról, miként lehet elismertetni szak-képzetséget: weboldalon, szórólapon és tájékoztatókon	Munkahelyi és életből vett történetek a szakmákkal kapcsolatosan
Tanulási lehetőségek	Interjú felnőttképzésben dolgozó emberekkel, stb.	Tapogatózó interjúk készítése a migráns igények szemszögéből.
Elszigetelődés elkerülése		
Kapcsolatfelvétel a helyi közösségekkel.	Rádiós klubok Lehetőségek önkénteseknek	Oktatási csoportok klubokká alakulhatnak. Kapcsolatok keresése.
Rendszeres mentorálás. (oktató)	Rádiós-társ (mentor)	A képzést tapasztalt önkéntesek, közösségi segítők is támogatják ¹

A teljes táblázatot lásd a 3. sz. Mellékletben a ? . oldalon

¹ Közösségi segítők: friss képzési és önkéntes tapasztalattal rendelkező személyek a rádióállomáson.

Tanfolyam-típusok – műsorokhoz kapcsolt tréning

Két különböző tanfolyami típusal találkozunk ebben a projektben. Az első olyan személyeket céloz meg, akik számára új a rádiós tevékenység és akik viszonylag nemrégén vándoroltak be az adott országba (Egyesült Királyság és Finnország), a második már jobban meggyökerezett bevándorló csoportokra koncentrál (Magyarország). Ebben az utóbbi esetben a képzést egy olyan igénnyel tervezték meg, hogy az többnyire kapcsolódjon egy adott, már korábban, a Crosstalk projekt beindulása előtt is létező rádióműsorhoz.

Képzés nemrég bevándoroltaknak

Az oktatási tanfolyam rugalmasan lett tervezve úgy, hogy a tanulási szakaszok variálhatók legyenek. Például:

- A. Intenzív 18 órás, 2-3 nap alatt lebonyolítható tanfolyam
  - B. 5 tanulási szakaszból álló tanfolyam, ahol 3-4 órás képzés van egy-egy napon *(lásd e tanfolyami alternatíva teljes tantervét a 24. oldalon)*
  - C. 10 szakaszból álló tanfolyam, szakaszonként kétórás képzéssel
-
- 1. szakasz** Bevezetés, hangfelvétel készítés, interjú készítés, történetmesélés.
  - 2. szakasz** Rádióműsor megtervezése.
  - 3. szakasz** Döntés a tervről, szerkesztés.
  - 4. szakasz** Stúdió munka, zene, adásmenet megírása és történetmesélés.
  - 5. szakasz** A történetek alakította rádióműsorok. Hogyan is csináltuk? Jövőbeli tervek

A mi oktatási tanfolyamaink többnyire az “A” verzió tanmenetét követték, mert elsősre könnyebb volt a rövidebb időtartamra toborozni jelentkezőket. Mindazonáltal a legtöbb tanfolyami résztvevő ennél többet szeretett volna, ezért arra biztattuk őket, hogy tekintsék ezt egy hosszú távú kapcsolatnak, amelyben a készségek fejlesztése, a történetek összegyűjtése és a műsorkészítés hosszabb idő alatt történik meg. (a tevékenységek teljes listáját lásd a 24. oldalon)

Már berendezkedett migránsok – műsorokhoz kapcsolt tréning

Ebben a típusú oktatásban a szerkesztő/oktató munkatársak egy 15 órás intenzív *technikai képzést* nyújtanak 3 tanulási blokkban (szakaszban).

I.

1. bevezetés, megismerkedés
2. egymás kultúrája – mit tudunk?
3. játék a mikrofonnal – helyes tartása, egyik beszélőtől a másikig mozgatása, stb.
4. riporterjáték
5. hogyan használjuk a felvevőkészüléket?

II.

1. interjúkészítés (elmélet és szituációs játékok)
2. a rövid hangzóanyagoktól a komplex, kész műsorig
3. technikai képzés (felvevőkészülék, mikrofonok)
4. vágóprogramok – gyakorlati képzés: hogyan vágjunk? (1).

III.

1. gyakorlati képzés: hogyan vágjunk? (2). (az előző blokk hangfájljának megvágása)
2. az elkészült hanganyagok közös meghallgatása és értékelése

3. az elkövetkező hetek munkaformáinak kitalálása, átbeszélése

Fontos eleme volt ennek a képzési folyamatnak, hogy már volt egy rendszeres élő rádióműsor, amelynek munkájához a tanfolyam résztvevői kapcsolódhattak. Ez lett az ő munkaterületük és egyben a lehetőség számukra, hogy a műsor tematikáját és adásmenetét saját elképzelésük szerint alakítsák. Ez a műsor a „*Mindenki joga*” volt, egy kétórás hetente jelentkező adás, amelyben rendszeresen terítékre kerülnek az emberi jogokkal, a kisebbségekkel, a bevándorlókkal és a kulturális sokszínűséggel kapcsolatos kérdések. A heti szerkesztői megbeszéléseken a résztvevők közösen találták ki a két héttel később adásba kerülő műsor témáját, menetét. Ez elegendő időt adott számukra, hogy az előkészítő feladatokat elvégezzék.

Ebben a munka- és tanulási folyamatban a képzés hagyományos értelemben nem ér véget. Vannak természetesen olyan képességek és tudáscsomagok, amelyek megszerezhetőek (a hangvágás, a mikrofonkezelés, stb.), de a műsorkészítés riporter, szerkesztői része a közös munka során folyamatosan fejlődnek.

A *Szerkesztőségi ülések* sémája (2-3 hetente) a következő volt:

1. összerázó/indító: ki hogyan érzi magát, kivel mi van? (15 perc)
2. értékelő: ki, mit gondol az előző műsorról: mi volt benne jó, mit lehetett volna másképp csinálni? (20 perc)
3. következő műsor: van-e olyan aktualitás, amivel érdemes foglalkozni, mi legyen két hét múlva? Adásmenet első változatának elkészítése. (25 perc)
4. vállalások: ki, mit vállalna a következő műsorból? Ki szerkesztene, ki gyűjtene felkészítő anyagot, ki, milyen kontaktot ismer, ki csinál kivel hanganyagot stb. (30 perc)

5. az aktuális műsor: a következő adásba kerülő műsor hogyan áll? Elkészültek-e az előző alkalommal megbeszéltek munkái, feladatai. Ha vannak előzetesen felvett hanganyagok, azok meghallgatása. (50 perc)
6. a heti, soros műsor végső átbeszélése – ki, mit fog csinálni azok közül, akik az élő műsorban benne lesznek – mit kérdeznek, stb... gyors átbeszélés (20 perc)

A résztvevők a heti szerkesztőségi ülésekre az alábbi nagyobb témákban készítették hanganyagokat:

- különböző vallások együttélése Budapesten
- kultúrák egymás mellett élése – gerjesztett konfliktusok avagy nem kellene beszélnünk a problémákról?
- Hagyományok, konvenciók – mit tudunk megőrizni? mi él tovább?

Képzési tanfolyam, módszerek és témák

Társakként dolgozni- Rádióállomások és migráns csoportok

Mikor a képzés során társakként dolgozunk együtt a résztvevőkkel, az úgynevezett ‘tandem tréning’² esete forog fenn. Ezt a szakkifejezést mi akkor használjuk, ha egy csoport tagjait a „nehezen megközelíthető” kategória jellemzi. Néhány rádióállomás elmegy a bevándorló egyesületek találkozóira a bevándorlók lakta kerületekbe azért, hogy rábeszélje az ottlevőket a képzésre. És legalábbis a kezdetekben a rádiós kurzus első óráit ott tartják, ahol a bevándorlók ténylegesen élnek. (Ez persze akadályokba ütközhet, ha a rádióállomásnak kevés munkatársa van). De kapcsolatba tudtak lépni

---

² Részletesebb információ található a tandemben zajló tréningekről Lewis és Jones írásában (2006) valamint az alábbi weboldalon http://www.soundnezz.de/meta/materials/unit3/unit3_case_study_%20handbook_training_in_a_tandem.pdf

potenciális jelentkezőkkel a menekülteket támogató társaságoknál, a helyi egyházak által működtetett központokban, a diáksegélyező helyeken, diákklubokban és az Egyetem nemzetközi diákirodájában is. Ez az eljárás eléggé időigényes, de megvan az az előnye, hogy a képzésre jelentkező emberek nagyobb bizalommal tekintenek a tanfolyamon való részvételre, mert egy általuk ismert szervezet vagy csapat ajánlotta nekik.

Egy másik terület, amit mi fontosnak látunk, az, hogy milyen jelentőséggel bír a nyelvünket „*második nyelvként*” oktató tanárokkal való együttműködés a nyelvi csoportok óráin. A nyelv elsajátításának komoly prioritása van a bevándorlók esetében és ezzel élhetnek a közösségi média oktatók is. Ez elvezethet oda, hogy nyelvtanulással kapcsolatos közösségi rádióműsorok készülnek. A nyelvórák helyszíne lehet a rádióállomás is (ez a helyzet a Peterborough Közösségi Rádiónál az Egyesült Királyságban), és így a nyelvtanárok mellékesen rádiós képzésben is részesíthetik a nyelvi csoport ebben is érdekelt tagjait.

„Nekem sikerült!” A személyes példa vonzereje és a közösségi trénerek

A példaképek vagy a tanfolyami résztvevők közösségeibe tartozó, onnan érkező oktatók (néha diáktanároknak hívják őket) fontosságára már korábbi projektek is felhívták a figyelmet. (Lásd: Mitchell 2006:83) A Crosstalk projektnek ebben a részében valamennyi kurzust olyan trénerek vezettek, akik a média/rádiós szakismeretek mellett bevándorló háttérrel is rendelkeztek. Az Egyesült Királyságban az egyik oktató egy Szenegálból érkezett menekült volt, egy másik pedig egy újságíró Indiából, aki ideiglenes bevándorlónaként vett részt egyetemi továbbképzésben Angliában. A finnországi tréner ugyancsak egy újságíró volt eredetileg Nigériából, akinek jelentős tapasztalata volt a finn közösségi rádiókkal

való kooperációban. Az ő munkáját két oktató segítette a Robin Hood rádiónál, az egyik vietnami a másik orosz múlttal a háta mögött.

Illusztráció a példaképre: Dan látható a fényképen, ami a „Dan-nek sikerült!” előadáson készült. (Lásd a mellékletet a ?? . oldalon)

Néhány javaslat arra, amikor a közösségekből érkező trénerekkel dolgozunk

- Olykor, amikor a résztvevőknek sok története, élménye van, de kevesebb tanulási gyakorlata, könnyen dominálhatnak a csoporton belül anélkül, hogy ez szándékukban lenne...
- A tevékenységekre hagyjál plusz időt arra az esetre, ha valamelyik tréner túl sokáig beszélne.
- Oszd meg a tanfolyami tevékenységeket úgy, hogy a tapasztaltabb és a kevésbé tapasztalt trénerek együtt dolgozhassanak.
- Egyes esetekben „vendégként” is bemutatatsz a kurzus tagjainak valakit, aki jó példakép és így nem kell az illetőnek az egész tanfolyam alatt végig oktatóként szerepelnie.

Történetmesélés

Az interjúkészítés hagyományos technikái mellett bátorítjuk a képzésen résztvevőket, hogy használjanak hangrögzítő eszközöket a történetek megörökítésére. Mi a „találjunk egy történetet” módszerrel kezdtük – ami abból indul ki, hogy mindenkinek van egy érdekes története, például a gyerekkorából, egy élmény, valami vicces, ami eszükbe jut. Az „elbeszél” történeteken felül kíváncsiak voltunk olyan történetekre

is, amelyeket a résztvevők versekhez, dalokhoz, dalszövegekhez fűződő hangulatok, élmények miatt választanak.

A tanfolyami feladatok között számos olyan módszer van, amin keresztül eljuthatunk a történetek elbeszéléséhez (lásd a tanmenetet alább). A személyes történetek összegyűjtése hosszabb időbe telik, ha rádiós képzés keretében törekszünk erre, és az emberek számára nehéz, – legyenek azok kezdő rádiósok vagy új közösségi rádióhallgatók – akár egy rövid időre is elszakadni a kipróbált és letesztelt rádiós eszközöktől, amilyen például az interjú vagy a hírolvasás. Ahogy az egyik oktató megjegyezte:

‘A történetmesélés egy újfajta megközelítés volt a Crosstalk kurzus képzésén résztvevők többsége számára. Rendszerint hosszabb időbe telik, míg megtanulják, egy lépéssel vissza kell menni ahhoz, hogy tudatosan használhassák a történetmesélés általuk korábban már megismert lehetőségeit.’

A menekültek szempontjából egy másik fontos velejárója a történetmesélésnek a rögzített történetek katarikus használata, ami felkavaró, de feszültségoldó is lehet. Az oktatók úgy találták, hogy a résztvevőknek – mint érintett személyeknek - saját történetük elmondásakor illetve mások gyakran felkavaró és fájdalmas történeteinek rögzítésekor szerzett élménye arról, miként váltak menekültekké, egyfajta megkönnyebbülést, segítséget jelentett.

“A képzés egyik csúcspontja volt a következő: adódott egy pillanat a rögzített interjúk visszajátszása során, amikor párokat alkotva az egyik résztvevő igyekezett „kihúzni” a másiktól a történetét. Feszültséget lehetett érezni a csoporton belül, ahogyan hallgattuk, miként gyakorolt nyomást egy portugál bevándorló egy nyugat-Afrikai menekültre, hogy megkísérelje annak történetét felszínre hozni. Felmerült bennünk, vajon ez a nyomásgyakorlás túllépte-e azt

a vonalat, ami nincs tekintettel arra a traumára, amit ez az élmény okozhatott? Mégis az eredmény katartikus volt: pusztán a történet elmondása egy óriási megkönnyebbülést volt az érintett számára, és a végső visszajelzéseknél kiderült, hogy ez a résztvevő dicsérte a leglelkesebben a tanfolyamot: 'Ez volt az első eset, hogy kívülről hallottam elmondani valamit a saját hangomon.'” (Lewis 2009)

Őszintén rá kell mutatnunk, hogy az oktatóknak egy ilyen típusú feladatnál rendkívül fogékonyak kell lennie az esetleg előforduló problémákra, amik előadódhatnak, amikor ilyen területen folyik a munka. Mert míg 'biztonságosnak' tűnhet az egyik menekült esetében egy ilyen történet elbeszélése, addig egy másik személynél egy ugyanilyen esemény még fokozhatja is az átélt traumát. Ahogy az a korábbi projekteknél (Mitchell, C., Donaldson, J. és Baxter A., (2003)) szóba került, még a riporter és az interjúalany közötti kérdéseknek és válaszoknak is lehet kiszámíthatatlan hatása azoknál, akiket korábban a hatóságok kihallgatásnak, vallatásnak vetettek alá. A fenti példa mutatja, hogy az oktatóknak és a partnereknek meg kell beszélniük, mi az a határ, amin túl már érzékeny személyes szférákat sértenek. Abban az esetben, ha a közös képzés ezzel a gondossággal van megtervezve, akkor a résztvevők személyes vagy szakmai támogatást kaphatnak végig a tanfolyam során. Egy közösségi vezető vagy egy szakember (például egy tanácsadó specialista) kéznél kell legyen, hogy segítsen azokban az esetekben, amelyek túlmennek azon, ami egy közösségi média képzésen normálisan előáll.

A történetmesélést hozzá lehet igazítani a hírek gyűjtéséhez. Az egyes közösségeket érintő híreket, sztorikat ennek a közösségnek azon tagjai kutathatják fel, akik közelebb vannak „tűzhöz”. Az egyik csoport érdeklődést mutatott a „nagykövetek” ötlet megvalósítására egy bizonyos területre vonatkozóan. Ez odáig fejlődhet, hogy előkerülhet a *közösségi riporter* vagy tudósító elgondolás. Az Egyesült Királyságban található Bradford város

Közösségi Rádiója a munkát ilyen közösségi riporterekre/tudósítókra alapozza, akik a város különböző részeiről, amelyek érdeklődésre tartanak számot, riportokat küldenek a rádióállomás reggeli hírműsorába.

A történetek rögzítésének és azonnali adásba kerülésének mielőbbi szorgalmazásáról még érdemes egy szót ejteni. Az a nyomás, az az izgalom, ami a stúdióba belépő embereket érheti, akadályozhatja őket abban, hogy megnyugodjanak és normális tempóban beszéljenek. Mint a közösségi rádiós feladatok legtöbbszörénél, a bizalom megszerzésénél, a stúdió-környezettel való megbarátkozás terén is érdemes betartani a fokozatosságot.

Az egyik résztvevő erről így mesélt:

És ez bizonyos mértékig új volt az oktatóknak is, aki sikeres volt a Crosstalk projekt legfontosabb momentumainál: valóban rávette a résztvevőket, hogy elmondják a történetüket. De ez az előadóteremben volt így. Amint átmentünk a stúdióba, az eredmények már nem voltak ennyire lenyűgözőek, mert noha a résztvevők némelyikének már nem volt ismeretlen a stúdió légköre, de mások akkor jártak ott először.

További történetmesélési és audio példák...

- ❖ A 'My Life is a Story' (Az életem egy történet) projekt az író, az illusztrációkat készítő Lauren Child és az UNESCO közös munkájának eredménye, aminek a lényege, hogy összegyűjtik gyermekek valós élettörténetét. Az UNESCO által támogatott programban a leginkább kirekesztett gyermekekkel kezdik el ezt a munkát.

www.mylifeisastory.org

- ❖ 'Stories to Share' (Megosztom veled a történetemet)

Ez az ötlet a Soundart Rádióknak jutott eszébe. Megkérjük az embereket, hogy beszélgessenek egy-egy nosztalgikus jellegű téma mentén. Ezen történetek előcsalogatásához fényképeket vagy zeneszámokat is használhatunk. Jó alkalom ez arra, hogy rövid rádiós hanganyagot készítsünk és megosszuk történetünket másokkal.

SOUNDART RADIO 102.5 fm

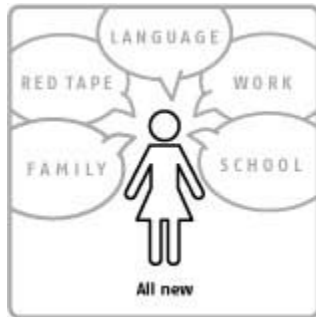
www.soundartradio.org.uk

Kreatív ösztönzők

Olyan rövid és egyszerű oktatási feladatokban gondolkodtunk, amelyek segítenek nekünk leküzdeni a nyelvi nehézségeket. Az egyik csoportban a képzésre jelentkezettek többsége úgy érezte, nem eléggé járatos a fogadó ország nyelvében és ez akadályozza őket. Arra gondoltunk a kreatív ösztönzők használatánál, hogy ezek a kreatív eszközök, mint a képek, fotók, szerepjátszó kártyák, zenedarabok, kézműves tárgyak vagy színházi jelenetek felhasználhatók arra, hogy a résztvevők jobban tudjanak összpontosítani a történetükre vagy hogy egy új megvilágításban mutassák azt be, miként lehet egy-egy rádiós témát feldolgozni, előadni. Ez elvezet bennünket ahhoz, hogy megtanítsunk nekik olyan rádiós szakmai fogásokat, mint a hangrögzítő használata, a hangvágás és szerkesztés vagy az adásmenetek összeállítása.

- A Radio Robin Hood készített olyan *rádióműsor kártyákat*, amelyek megkönnyítik a rádióműsor különféle elemeinek megértését. (Lásd 2. számú Melléklet) A képzésen résztvevőknek helyes sorrendbe kell rakniuk ezeket a kártyákat a korábban lejátszott audio anyagban elhangzottak függvényében. Az audio példákkal együtt ezek a kártyák nagyon hatékonyan bizonyultak a tanfolyamon.

- A ‘Migrantas’ projektnek köszönhetően merült fel a *piktogramok* ötlete. Ezek remekül használhatók beszélgetések megindítására, viták ösztönzésére és az emberek életéről szóló interjúk elkészítéséhez.

- ‘Piktogramok’ egyszerűség, de erős üzenet. A piktogramok a bevándorlók vizuális nyelve. Ezen képek egyszerűsége és egyetemesen érthető üzenete felkavarja az érzéseinket: a különböző háttérrel rendelkező bevándorlók, menekültek felismerik magukat ezekben az ábrázolásokban, míg mások számára eddigi szemléletüket módosíthatja és más szemszögből világíthatja meg a migránsok helyzetét. További példákat lásd a 4. számú Mellékletben és az alábbi weboldalon: http://www.migrantas.org/web_migrantas_english.html
- Zenei ösztönzők: mindenki elhozza a kedvenc zenedarabját és elmondja, mikor, hol, milyen körülmények között hallotta először és miért is fontos a számára.

Tanfolyami eszközök és felszerelések

A Crosstalk tanfolyamok felhasználták a partner csoportok és a rádióállomások helyiségeit, berendezéseit a képzések lebonyolításához. Az előadói termeknek elegendően tágasnak kell lenniük, hogy kellő helyet biztosítsanak a résztvevők számára az asztaloknál folyó munkához. Mi hasznosnak találjuk, ha a hely lehetővé teszi a terem átrendezését arra az esetre, ha a résztvevőknek kisebb csoportokban kell valamilyen feladatot végrehajtani vagy egy kisebb színpadi jelenetet kell rögtönözniük, stb. Lehetőség szerint az alábbi eszközöket szükséges biztosítani:

- Hordozható digitális hangrögzítők, mikrofonok és fejhallgatók
- Számítógépek feltelepített digitális hangvágó szoftverrel (ajánlott az ingyenesen letölthető Audacity)
- Audio lejátszó berendezések (USB csatlakozóval és bemenettel ellátva)
- Kettős csatlakozási lehetőséggel ellátott fejhallgatók, amik lehetővé teszik, hogy a résztvevők párban szerkesszenek vagy hallgassák ugyanazt a hangfájlt
- Asztali vagy hordozható számítógéphez (laptop, PC) csatlakoztatható kivetítő
- Internet elérés
- Filctollak és írótabla (whiteboard)
- Plakát méretű papírok és ragasztó, amivel a falra lehet rögzíteni őket, színes filctollak
- Üres papírlapok, papírkártyák és tollak az ötletbörzékhez és a kreatív munkákhoz, tervezéshez
- Stúdió idő a gyakorlati foglalkozásokhoz, interjúkhoz más feladatokhoz
- Tea, kávé és más italok elkészítéséhez szükséges berendezés
- Ha valaki egész napos tréninget tart, érdemes délben ebédre gondoskodni, vagy megkérni a hallgatókat, hozzanak szendvicseket és közösen fogyasszák el. Amennyiben a résztvevőknek ki kell menni valahova ebédelni, az extra költség nekik és elveszíthetjük őket a délutáni foglalkozások tekintetében, ha más kötelezettségeik után kell menniük.

Részletes tanfolyami struktúra – tanmenet

A tantervet öt szakaszra osztottuk (a tanfolyami időbeosztás alternatíváit lásd a 12. oldalon)

1. Szakasz	Bevezetés, hangrögzítés, interjúkészítés, történet- mesélés
-----------------------	--

2. Szakasz	A műsor tervezése
-----------------------	--------------------------

3. Szakasz	Döntéshozatal, szerkesztés
-----------------------	-----------------------------------

4. Szakasz	Stúdió munka, zene, adásmenet és történetmesélés
-----------------------	---

5. Szakasz	A történetek alakította rádióműsorok. Hogyan is csináltuk? Jövőbeli tervek.
-----------------------	--

I. Szakasz	Bevezetés, hangrögzítés, interjúkészítés, történet-mesélés			
FELADAT / IDŐ	CÉLOK	TARTALOM	MÓDSZEREK / *ANYAGOK* / JAVASLATOK	TELJES IDŐ- TARTAM
1. 15 perc	Bemelegítés, feszültség oldása	A résztvevők bemutatkoznak egymásnak és elmondják, miért érdekli őket a közösségi rádiózás.	Legyél párban egy olyan résztvevővel, akit kevésbé ismersz: bemutatod őt a többieknek és kitudod tőle, miért érdeklődik a közösségi rádiózás iránt.	.00 –00.15
2. 5 perc	Tanfolyami bevezető	Az oktatók röviden bemutatják a kurzust és elmondják, mi lesz az első szakaszban.	Segédanyag: szórólap, rajta röviden az 1. szakasz tartalma, terve.	00.15-20
3. 15 perc	Csapatépítés: párbeszéd és kommunikáció ösztönzése	Minden résztvevő mond magáról három dolgot és ebből egy nem igaz. A csoport igyekszik kitalálni, melyik nem igaz.	A tanár elmagyarázza a feladatot. A résztvevők önállóan dolgoznak.	0020-30
4. 10 perc	Példakép bemutatása az új migráns közösségi rádiós csoportnak a bizalomépítést elősegítendő.	Nekem sikerült! A tréner elmondja, vele hogyan és mi történt a közösségi rádióban.	Állóképek, diák a trénerrel, ahogy dolgozik a közösségi rádióban. Lásd 1. sz. Melléklet: Nekem sikerült!	00.30-40

5. 10 perc	Megismerkedés a mikrofonnal és az interjúkészítéssel.	A tréner bemutat néhány mikrofon technikát a résztvevőknek, majd további témákat érint.	Az interjúval kapcsolatos feladatsor és maga az interjú. A kérdés művészete. Javasolt weboldal: http://interaudio.org/cms/index.php?option=content&task=view&id=340&Itemid=37	0040-50
6. 40 perc	A mikrofonnal való bánásmód és a felvételi technikák elsajátítása.	A résztvevők lehetőséget kapnak, hogy gyakorolhassanak, rövid, kezdetleges felvételeket készítve társaikkal.	Párban végzendő feladat, mindegyik pár kap egy mikrofont. Javaslat: Meséld el hogyan keltél fel ma reggel! Maximum 2 perc! A tanár körbejár és megjegyzéseivel segít minden párnak.	0.50-1.20
7.. 15 perc		SZÜNET		

<p>8. 45 perc</p>	<p>A hangrögzítés további gyakorlása. A történetek rögzítésének megkezdése.</p>	<p>‘Keress egy történetet’. Kreatív ösztönző.</p> <p>Mindenki rögzít egy 5 perces történetet.</p>	<p>Mondj el valamit</p> <ul style="list-style-type: none"> • A saját kultúrára jellemző hagyományos történetből, • Egy epizódot a saját menekülésed, bevándorlásod történetéből., • egy vicces történetet a gyermekkorodból. <p>Mindegyik legfeljebb 5 perc!</p>	<p>1.h 35-2.20</p>
<p>9. 40 perc</p>	<p>A hangrögzítés és a kreatív technikák megértése. A csoport kritikájának elfogadása, társak munkájának értékelése.</p>	<p>A rögzített anyagok lejátszása a csoportnak. A felvételek kritikus értékelése és megbeszélése csoportonként.</p>	<p>A csoport által készített mindegyik felvétel meghallgatása.</p> <p>Az oktató értékelése és a résztvevők kritikai észrevételeinek begyűjtése.</p>	<p>2.20-3.00</p>
<p>9. 10 perc</p>	<p>Lehetőség az értékelésre. Erősségek és gyenge pontok feljegyzése.</p>	<p>Ennek a szakasznak a rövid értékelése.</p>	<p>Nem szóbeli, írásos vagy rajzos értékelés a résztvevőktől (pl. kártyán)</p> <p></p>	<p>3.00-3.15</p>

2. Szakasz	Műsor tervezése			
FELADAT / IDŐ	CÉLOK	TARTALOM	MÓDSZEREK / *ANYAGOK* / JAVASLATOK	TELJES IDŐ-TARTAM
1. 10 perc	A résztvevők figyelmének összpontosítása a következő képzési szakaszra.	<u>Bemelegítés</u>	Sétálj körbe és üdvözlöld a csoport tagjait egyenként legalább két nyelven: Jó reggelt! / Jó napot!	00.00-0010
2. 30 perc	Ismerkedés a rádióműsorban előforduló különböző műsorelemekkel.	<u>Mit tartalmaz egy rádióműsor?</u>	Használj képes kártyákat, amelyek az interjú, zene, vita stb. műsorelemekre utalnak. (2. számú Melléklet)	0010-0040
3. 20 perc	A műsorelemek beazonosítása.	Ötletroham segítségével behatárolni, hogy a csoportot milyen téma érdekli. Kérdések: <i>1.Mire van szüksége a migráns csoportoknak?</i> <i>2.Hogyan tud egy közösségi rádióállomás segíteni?</i>	Az első kérdést inkább egy olyan csoportnak tedd fel, akik még csak ismerkednek a rádiózással. A második kérdés azokat is megszólíthatja, akiknek már van némi munkatapasztalata ezen a területen. Az ötletbörze után a kérdésekre kapott válaszokat sorold be az alábbi 3 kategóriába: 1. Segítik a nyelvtudást és megértést. 2. Csökkentik az elszigeteltséget. 3. Megkönnyítik a beilleszkedést. Lásd a 'Migránsok érdekei' című táblázatot, 3. számú Melléklet	00.40-01.00
4. 30 perc	Meghallgatni a hanganyagokat és kritikus, értékelő véleményt mondani.	A résztvevők rádiós bemutató anyagokat hallgatnak meg, hogy képet kapjanak a jövőbeli munkáról. A csoporton belüli reakciók megbeszélése.	Olyan interjút, vox popot vagy más hanganyagot használj, aminek a témája kapcsolódik a csoporthoz. Ne legyenek hosszabbak, mint 5 percesek. Migráns közösségi oktatók felkérése esetén, ezeket csinálhatják ők, hogy példaképként szolgáljanak.	01.00-01.30
5. 15 perc		SZÜNET		1.30-1.45

<p>6. 60 min</p>	<p>Interjúkészítés gyakorlása és csoportmunka.</p>	<p>Hármas csoportokban a résztvevők kiválasztják a közösségi interjúk témáját. Szerepek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. riporter 2. interjúalany 3. megfigyelő <p>Cseréldes fel a szerepeket, hogy mindenki gyakorolhassa mindegyik munkakört.</p> <p>A tanár ügyeljen arra, hogy mindenkire sor kerüljön!</p>	<p>A témákat egy ötletbörze útján szerezzé be mindenki a lakókörnyezetéből.</p> <p>Érdekes szétosztani piktogramokat, hogy megindítsa a hallgatók fantáziáját. 4. számú Melléklet</p> <p>Javasolt 5 percnél nem hosszabb interjúkat készíteni.</p>	<p>1.45-2.45</p>
<p>7. 20 perc</p>	<p>Interjú meghallgatása. Visszajelzések.</p>	<p>Mindegyik csoport meghallgatja a csoporton belül készített interjúkat.</p>	<p>Az interjú meghallgatása kisebb csoportokban könnyebb a kezdők számára, mint nagyobb közönség előtt.</p>	<p>2.45-3.05</p>
<p>8. 15 perc</p>	<p>Megnézni, miként passzolnak bele az interjúk a rádióműsorba.</p>	<p>A rádióműsorokban előforduló különféle műsorelemek összefoglaló felsorolása. Vita arról, hogy ezek közül melyek legyenek benne az ő műsorukban.</p>	<p>Érdekes bedobni a magazin műsor ötletét elsőre.</p> <p>Használd az írotáblát (flip chart) az ötletek rögzítésére.</p>	<p>3.05-3.20</p>
<p>9. 10 perc</p>	<p>Ennek a szakasznak a rövid értékelése.</p>	<p>A különféle reakciók meghallgatása a műsorgyártásban való részvételről.</p>		<p>3.20-3.30</p>

3.Szakasz	Döntéshozatal, szerkesztés			
FELADAT / IDŐ	CÉLOK	TARTALOM	MÓDSZEREK / *ANYAGOK* / JAVASLATOK	TELJES IDŐ-TARTAM
1. 10 perc	Bemelegítés	Egy az elmúlt 24 órában a rádióban hallott érdekes hír megvitatása egy másik résztvevővel.		0.00-0.10
2. 30 perc	Bevezetés a hírértékű hír fogalmába.	Az elmúlt 24 órában a mainstream rádiókban és a közösségi rádióállomások 'Menekült Hét' című műsorában elhangzott hírek és jelentések összehasonlítása.	<p>1. A tréner egy-egy kártyát készít az előző napon elhangzott minden hírhez.</p> <p>2. És néhány ugyanilyen kártyát a rádióállomások 'Menekült Hét' című műsorában hallott hírekhez.</p> <p>5. számú Melléklet</p> <p>Láss erre példákat ezen a weboldalon: http://www.refugeeweekradio.net/li/veprogs.htm</p> <p>Két külön csoport vitassa meg a két csomó kártya híreit kb. 10 percben és utána együtt is beszéljék meg a nagyobb csoportban.</p>	0.10-0.40
3. 20 perc	Bevezetés a hangvágással, szerkesztéssel kapcsolatos ismeretekbe. Alapvető szerkesztési fogások.	Bevezetés a digitális hangvágási/szerkesztési ismeretekbe. Gyakorlati feladatok a korábban rögzített hangfelvételek megvágása, digitális szerkesztése kapcsán.	<p>Mutasd meg a monitor képernyőjén a szerkesztési módszereket és utána egyenként/páronként is segíts a résztvevőknek.</p> <p>Kezdő szerkesztési feladatok előkészítése.</p> <p>Párokban érdemes ezt a feladatot elvégezni.</p>	0.40-1 óra
4. 60 perc	Egy interjú megvágása.	A képzés 1. Szakaszában rögzített hanganyagok, interjúk digitális szerkesztése.	<p>A tréner/segítő segítse a hallgatókat a rádiós tartalom megszerkesztésében.</p> <p>Javasolt 3-5 percnél nem hosszabb hanganyagok megvágása.</p>	1-2 óra

FELADAT / IDŐ	CÉLOK	TARTALOM	MÓDSZEREK / *ANYAGOK* / JAVASLATOK	TELJES IDŐ-TARTAM
5. 15 perc		SZÜNET		2.15
6. 45 perc	A tartalmi elemek megbeszélése és döntés a műsor végleges tartalmáról.	Az interjúk visszajátszása és megbeszélése.	A tréner játssza le a megvágott interjúkat. A csoport megbeszéli, miként fogják ezeket használni a műsorban. Van közöttük olyan, amit szerkesztési vagy műszaki okok miatt nem lehet adásba adni?	2.15-2.45
7. 10 perc	A következő képzési szakasz előkészítése.	Mindenki hoz egy zeneszámot, ami az ő számára valami miatt fontos. 2. És egy tárgyat (fotót, ruhadarabot), ami 'elmondhat' valamilyen történetet a hallgatóval kapcsolatban.	Az oktató bátorítsa a hallgatókat, hogy hozzanak magukkal zenét, képet, a történetükhöz kapcsolódó tárgyakat. Magyarázza el, milyen formátumban legyen a zeneszám.	2.45-2.55
8. 15 perc	Értékelő foglalkozás.	Rövid szóbeli reagálás erről a képzési szakaszcól.	Mit tanultál meg eddig? Mi az, amit ezek közül 'eldobnál'?	2.55-3.10

FELADAT / IDŐ	CÉLOK	TARTALOM	MÓDSZEREK / *ANYAGOK* / JAVASLATOK	TELJES IDŐ-TARTAM
1. 5 perc	A hallgatók összpontosítása.	A. B. <u>Bemelegítés</u>	A tréner által választott feladat, módszer. (El lehet hagyni, ha úgy ítéled meg, hogy már kezdésre kész a csoport.)	00.00-00.05
2. 40 perc	Elérni, hogy a résztvevők figyeljenek a zenére és a zene által kiváltott hatásra.	<u>Mindenki bemutatja az általa választott zeneszámot; lejátszik belőle egy 1 perces részt. és elmondja, milyen emlékeket hív elő benne.</u>	Ezt még ne vedd fel! Ebből később egy montázs lehet, amihez rögzíteni lehet a hallgatók zenéjéhez passzoló bevezető szöveget. Ha valamelyik résztvevő elfelejtette elhozni a zeneszámot, el is énekelheti, dúdolhatja!	00.05-00.40
3 40 perc	Figyelni azokra a történetekre, amiket a társ-hallgatók akarnak megosztani velünk.	Egy történet elmesélése, ami kapcsolatban van azzal a tárggyal, amit a résztvevő hozott. Ezeknek a történeteknek a rögzítése úgy, hogy lehetőleg ne legyenek hosszabbak, mint 3-5 perc.	A résztvevők által hozott tárgyakhoz (fotó, ruhadarab stb.) kapcsolódó 'történetek megosztása' a többi hallgatóval.	00.40-01.20
4. 10 perc		<u>SZÜNET</u>		1.20-1.30
5. 30 perc	A csoport ötleteket gyűjt a rádióműsorhoz.	<u>Munka 2-3 fős csoportokban.</u> <u>Mіндеgyik csoport átbeszéli az ötleteiket és beszámol.</u>	ÖTLETEK! Használhatunk még interjúkat, személyes történeteket, zenét, közösségi híreket, verseket, dalokat. A hallgatói csoport létszámától függően kettő vagy három fős csoportokban folyó munka.	1.30-2.10

6. 90 perc	Adásmenet megírása és rögzítés a stúdióban..	1. Csoport: Feladatok a stúdióban. 2. Csoport: adásmenet megírása, kisebb információk begyűjtése	Oszd két csoportra a résztvevőket. Mindegyik csoport 45 percig végzi az egyik feladatot és utána cserélnek!	2.10-3.40
7. 5 perc	Visszajelzés.	Egy gyors körkérdés, hogy milyen volt ez a képzési szakasz. Egyszavas válaszok!		3.40-45

5. Szakasz	A történetek alakította rádióműsorok. Hogyan is csináltuk? Jövőbeli tervek.			
FELADAT / IDŐ	CÉLOK	TARTALOM	MÓDSZEREK / *ANYAGOK* / JAVASLATOK	TELJES IDŐ-TARTAM
1. 20 perc	A résztvevők hangjának 'bemelegítése'.	Feszültségoldó bemelegítés. Beszédtechnikai gyakorlatok.	<ul style="list-style-type: none"> • Vedd le a cipőidet és mindkét lábad legyen a padlón. • Vegyél lassan 10 mély lélegzetet. • Tégy úgy, mintha rágógumit rágnál. Túlozd el a mozgást! • Mondd: A nevem... és rádiós műsorvezető vagyok! • Mondd ugyanezt, de egy másik fajta kifejezéssel az arcodon. 	0.00-0.20
2. 60 perc	Interjúk és rövid történetek legyártása, zene kiválasztása.	A fennmaradó időben: gyártási munka, felvételek befejezése és a sztorik megvágása.	A trénerok segítenek a hallgatóknak a sztori-részleteket befejezni.	0.20-1.20
3. 60 perc	Mindegyik résztvevő felveszi a saját történetét, és utána zenével összerakja.	Minden hallgató műsorának 'előben' történő rögzítése – felkonferálással és zenével.	Párokban történő munkavégzés. Mindegyik résztvevő műsorának elpróbálása szöveggel, zenével. A trénerok irányítják őket a műsorok végleges elkészítése érdekében.	1.20-2.20
15 perc		SZÜNET		2.20-2.35

4. 40 perc	Meghallgatni mindenkinek a műsorát és véleményt mondani róla.	Mindegyik műsor lejátszása és meghallgatása.	Törekedj a pozitív, bátorító kritikára. Javaslatok a tökéletesítésre.	2.35-3.25
5. 20 perc	Miként kerüljön adásba egy közösségi rádiónál a műsorod?	Jövőbeli lépések a műsorkészítők számára.	Hívd fel a figyelmet minden olyan pontra, problémára, ami segítheti az adásba kerülést, legyen az jogi, műszaki vagy szerkesztési tanács.	3.25-3.45
6. 15 perc	Visszajelzések eljuttatása az oktatókhoz.	A tanfolyam értékelése	Az oktató elmagyarázza, hogy az értékelő kérdőívek miként segítik a jövőbeli kurzusok tervezését.	3.45-4.00

1. Esettanulmány

Menekültek képzése a Peterborough-i Közösségi Rádiónál

A Peterborough-i Közösségi Rádió (PCR) mint projekt a 2007-es esztendőben indult jótékonyági szervezetként azzal a céllal, hogy útmutatást, támogatást és szakmai segítséget nyújtson már működő közösségi szervezeteknek, amelyek használják a rádiózást, mint eszközt. Peterborough város lélekszáma 163 300. Közülük 14,3 százalék vallja magát nem fehér britnek. Kb. 20 000 új bevándorló érkezett és 6000 menekült telepedett le a városban, ami a gyors demográfiai változás miatt feszültségeket idézett elő az ottani közösségben.

A PCR elkötelezett abban, hogy megtalálja azokat a módszereket, amelyekkel egy rádióállomás újszerű és különleges eszközökkel be tudja vonni az újonnan érkezőket (korukra, nemükre, etnikai hovatartozásukra és vallási felekezetükre való tekintet nélkül) informális képzési, oktatási lehetőségekbe. Azon csoportokra vonatkozóan, amelyek többszörös hátránnyal néznek szembe, a PCR az alábbi tevékenységeket dolgozta ki:

- közösségi rádióállomás felállítása, ami segítheti ezen emberek bevonását a közösségi párbeszédbe, egyáltalán a közösség mindennapjaiba és eszköze lehet közösségi konzultációnak;

- média képzés nyújtása, amivel támogathatja a helyi menekült közösségi szervezetek kapacitásának kiépítését;
- mini szerkesztői szoba berendezése a közösségi helyiségekben, ami bátoríthatja a helyi embereket abban, hogy hanganyagokat készítsenek a saját lakókönyezetükben. (4. Lábjegyzet: PCR három éves akcióterv, 2007- 2009)

A Crosstalk projekt keretén belüli képzés 2009 májusában került lebonyolításra. A résztvevők Peterborough város menekült és bevándorló közösségeiből kerültek ki. Például az afrikai kontinensről, Irakból, mások kurd területekről, de a városban megtalálható portugál kolóniából is. Számos tanfolyami hallgató az éppen ugyanott, a rádió telephelyén zajló angol nyelvi kurzus (ESOL: English for Speakers of Other Languages, Angol Nyelvtanítás Más Nyelven Beszélőknek) résztvevői közül kerültek ki. A rádiózást oktató tanár is menekült státuszú, aki már rendelkezett rádiós tapasztalattal. Hivatkozott is magára, mint példára, hogy valaki, aki menekült háttérrel sikeresen elsajátította a rádiózáshoz szükséges ismereteket és gyakorlatra is szert tett.

A kétnapos tréning célkitűzése az volt, hogy a résztvevők gyakorlati tapasztalatot szerezzenek, a rádiózás eszközeinek, technikai felszereléseinek használatában és a kommunikációs módszerek illetve készségek terén is fejlődjenek. Mindezek segíthetik őket abban, hogy közösségeik élenjárói, igazi közösségi tudósítók lehessenek.

A képzési tanfolyam első napján a hallgatók felfedezik, mi a sztori és hogy miként teremthetnek kapcsolatot a rádióhallgatókkal, hogyan kelthetik fel az érdeklődésüket. Történetek rádióban megvalósult elmondását elemezve a résztvevők képesek megismerni és megjegyezni egy-egy jól előadott rádiós elbeszélés alapvető elemeit. A „Találj egy sztorit” elv működött azoknál a tanulói csoportoknál, amelynek tagjai újonnan érkeztek ebbe az országba, az új környezet, az ismeretlen nyelv, mindezek közös témaként jelentkeztek az egész csoport számára. Azzal, hogy rájöttek, milyen lényeges kapcsolat van a történetmondás és a rádió között, képesek lettek

meghatározni és kidolgozni, mit, miért és mikor érdemes rögzíteniük. Megtanulták azt a néhány technikát, amivel egyszerűen és hatékonyan képesek hanganyagokat felvenni, interjúkat készíteni és a nyers hanganyagokat digitálisan szerkeszteni. A képzés második napján a résztvevők megtanulják, hogyan használják a rádió csoportjuk tagjai érdekeinek képviselőjére. Elsajátítják a sorrendiség szabályait és csapatban készítenek egy tízperces adást, amihez használhatják a szerkesztői asztalt és a stúdiót.

A történetmesélés megtapasztalása, a hírértékű információk és a hír-sztorik elemzése a gyakorlati szakmai ismeretek párhuzamos elsajátítása mellett azt eredményezte, hogy a csoport képes lett a gyakorlatban alkalmazni a technikákat és nem okozott gondot nekik visszahallgatni a társaik által elbeszélte történeteket. A tanár példaképként történő bemutatása hatékonyan bizonyult, és a résztvevők közötti interakció kiváló volt. Konkrét jele ennek például az volt, hogy az egyik menekült hallgató bizalommal tudott beszélni a saját menekülése során átélt eseményekről, az üldöztetés megpróbáltatásáról. Jó alkalom volt ez arra, hogy egymás élményeit meghallgassák, és a csoport minden tagja megértette, hogy a rádió lehetőségei szinte korlátlan teret biztosítanak számukra.

A résztvevők valamennyien egyetértettek abban, hogy a tanfolyam alatt új képességeket szereztek. Jelezték igényüket további ismeretek megszerzésére, amelyek segítségével olyan eszközökhöz juthatnak, amik erősíthetik azt a közösséget, ahol ők tevékenykednek.

A képzést követő tevékenységek, hatások, információk.

A Megindító történetek/Crosstalk projekt hozzájárult ahhoz, hogy a Peterborough FM állomás még további két évre pályázati pénzt kapjon a Közösségi Rádió Projektjük fejlesztésére, és Dan Cissokho oktató is megkapta kinevezését fizetett projekt menedzseri státuszra.

Sok hallgató a rádiózáshoz kapcsolódó ismereteken túl más területeken is hasznosítható tudást szerzett, például a kommunikáció, az információs technológia, az önkifejezés vagy a társas viselkedés témákban. A helyi bevándorlók, menekültek, a feketék és más kisebbségi etnikai közösségi csoportok érdekérvényesítő kapacitása is erősödött, és a projekt egy olyan helyet is biztosított számukra, ahol rendszeresen összejöhetnek, találkozhatnak. Az olyan csoportok, mint például a lengyel tanárok csoportja, a litván csoport, a zimbabweiek és a Bethesda Közösségi Egyház jobban tudtak ezután kommunikálni a az újonnan érkezőkkel, jövőbeli használókkal és a széles értelemben vett közösséggel.

A közvetlen kedvezményezettekén kívül a nagyközönség, a széles hallgatóság számára is hasznos volt a projekt. A közösségi rádióállomás alternatív megszólalást és műsorokat kínált a térségben fogható egyéb rádióállomásokon felül, teret nyújtva hiányos információs rések betöltésére, azaz tájékoztatásra a városon belüli helyi közösségek problémáiról, amelyekről egyébként nem szól a többi térségbeli rádiószolgálat. Egy kézzelfogható példa erre egy élő rádiós beszélgetés a stúdióban a „gyűlölet-bűnözésről”. Ezen a helyi polgárokon kívül részt vett a rendőrség és egy lengyelül beszélő rendőrtiszt, aki a helyi lengyel közösség mellett dolgozik. A helyi szóbeszéd szerint az újonnan létrejövő kisközösségek és különösen az „újonnan érkezettek” úgy érzik, hogy most már van lehetőségük hallatni a szavukat és meg is hallgatják őket. Ez erősítette az odatartozás érzését és a helyi értékek megbecsülését azon egyének és csoportok esetében, akik új polgárai a Peterborough város körüli területnek.

További információ található a Peterborough Közösségi Rádióról a <http://www.pborofm.com/> weboldalon és a Peterborough Közösségi Rádió Facebook oldalán.

2. Esettanulmány

Két bevándorló háttérű egyetemi hallgató az angliai Sunderland városából

Az újságíró Gloria Khamkar Indiából érkezett, hogy Rádió Menedzselés és Műsorkészítés szakon szerezzon diplomát, és sokszor hallgatta a Sunderland-i Egyetemen működő Hallgatói Közösségi Rádió műsorait. Úgy érezte, hogy sok, a tengerentúlról érkezett hallgató, akik tagjai a Nemzetközi Diák Közösségnek, nem képviselik magukat megfelelően ennél a rádióállomásnál. Ezért rájuk szabott képzésre lenne szükségük, hogy részt vehessenek a rádió tevékenységében. Amikor már érett diákként először megérkezett Indiából ide, eltérő, pozitív és negatív viselkedésformákkal találkozott az Egyetem polgárai és Sunderland városának lakosai részéről. Egy tengerentúli diákokkal készített felmérésben az egyik megkérdezett így írta le Sunderland városát: „rideg hely, hűvös, elutasító emberek”.

Gloria megkereste az Egyetem Nemzetközi Diákokért felelős összekötő tanárát valamint az Indiai Társaság, a Hong Kong-i, a Malajziai, az Indonéziai és az Ír Társaságok elnökeit. Rajtuk keresztül 21 olyan nemzetközi diáktól kapott választ, akik különböző országokból érkeztek, itt tanulnak az egyetemen és érdeklődést tanúsítottak. E kis közösség valamennyi tagja 21-24 év közötti életkort mondhatott magáénak, és a legkülönbözőbb szakokat látogatták, mint például a biotechnológiai, az üzleti menedzsmet, a marketing és projekt menedzsmet szakokat. Némelyikük már három éve az egyetemen tanult, mások csak nemrég érkeztek. Mindannyian

elfoglaltak voltak a tanulmányi kötelezettségeikkel, de mégis szerettek volna valami újat tanulni, valamit a rádiózásról, amire eddig még nem volt soha alkalmuk.

Saját újságírást oktatói tapasztalatát és a Crosstalk projekt képzési anyagait használva Gloria összeállított egy tanfolyami tantervet 11 hallgatója számára. A célkitűzés számukra az volt, hogy tudjanak egy rendszeresen adásba kerülő műsort készíteni az egyetemi diákok közösségi rádiója számára. A műsor témája abból az ötletből indult ki, hogy ez a szerkesztői csapat bemutassa a különféle országokat: kultúrájukat, ételeiket, zenéjüket, mégpedig úgy, hogy felkeresik vagy meghívják a stúdióba beszélgetésre azokat a diákokat, akik abból az adott országból valók. Gloria ezt a munkát így jellemezte: „Mi mindannyian úgy vagyunk mintha egy család lennénk, annak dacára, hogy eltérő kulturális háttérrel rendelkezünk.” .

Noha a csoport néhány tagjának – tanulmányi kötelezettségeik miatt - nehéz volt a munka minden fázisában részt venni, a tanfolyam létrejötte és az adásba került műsorok egyértelműen jelzik a sikert. Gloria így beszélt erről:

Mindannyian úgy kezeltük ezt a tevékenységet, mint egy tanulási folyamatot. Ezek a diákok korábban csupán meghallgatták, ami a diákrádióban ment, de soha nem jártak a stúdióban és sose tanulták, miként kell egy rádióműsort elkészíteni. Jó volt látni az örömet és az izgatottságot az arcukon, amikor a rádiós berendezéseket kezelték a stúdióban. Minh, vietnami egyetemi hallgatónk izgatottsága akkor hágott a tetőfokára, amikor a mikrofonba beszélve meghallotta a saját hangját a rajta lévő fejhallgatóban. Úgy csevegtünk a stúdióban, mint egy baráti társaság, és így az egész nagyon természetesnek hallatszott. A résztvevők érzelmileg teljesen beleélték magukat, amikor a saját hazájukról beszéltek. De a barátaik is izgatottak lettek, amikor hallották a diáktársaik hangját a maguk által készített műsorban pláne, hogy a saját anyaországukról is szóltak benne. Könnyű volt szót érteni velük, minthogy lelkesek és befogadók voltak az egész folyamat során. A képzés eredményeképp és a tanfolyam sikeres elvégzése után bizalmasan néhányan közülük közölték velem, hogy mostantól fogva ők is részesei szeretnének lenni a rádióállomáson folyó munkának.

Ők maguk jelezték, hogy szeretnének a rádiónál dolgozni bármilyen minőségben, és én úgy érzem, ez az egyik legszebb eredmény, amit a projekt felmutathat.”

További javaslatok, miként lehet bevándorló háttérű diákokat bevonni a közösségi rádiózásba

- Vedd figyelembe, hogy azoknak, akik az angolt második nyelvként használják, minden tovább tart. Hagyj időt a foglalkozások alatt arra, hogy a bizalom és a nyugodt munkafeltételek kialakulhassanak;
- Előadás közben törekedj angolul mindent a legegyszerűbben kifejezni és minél több példát sorolj fel;
- A bemelegítő gyakorlatokat és a csoport megbeszéléseket igyekezz úgy irányítani, hogy azok segítsék egymás megértését és a rádiós műsort támogató fontos ötletek előhívását;
- Összpontosíts a hasonlóságokra és ne a különbségekre a csoportban;
- Szentelj időt olyan képzési tartalomra, ami összhangban van a hallgatók tanulmányaival vagy annak egy részével. Ez lehet, hogy hosszabb és intenzívebb foglalkozást hoz magával;
- Keress valakit, aki közel kerülhet a csoporthoz, mint tanár vagy példakép;
- A hírek terjesztése a csoporton belül szájhagyomány útján jó technika, mert segít bevonni a barátaikat az adott tevékenységbe;
- Az élő adáshoz való szoktatásnak jó módszere, ha beülteted őket valaki más műsorába, mert megérezhetik az élő adás hangulatát, anélkül, hogy nyomasztaná őket a lámpaláz;

Érdeemes megnézni még a *sparksunderland.com* weboldalt és a Spark FM Facebook oldalát.

3. Esettanulmány

Miként teheted hozzáférhetővé a rádiódat?

Egy bevándorló története (Robin Hood Rádió, Finnország, Turku)

Átlépve a küszöböt, kerüljünk beljebb egy közösségi rádióba! A Robin Hood közösségi rádió nyitott és elérhető a bevándorlók számára.

Ahhoz, hogy vonzóvá tegyük a közösségi rádiókat a bevándorlók számára, első lépésként fontos tájékoztatni az embereket a közösségi rádiózásról általában. Finnországban, ahol a bevándorlók eléggé elszigetelt csoportokba élnek, ez azt jelenti, hogy el kell menni azokra a helyekre, ahol a bevándorlók többnyire tartózkodnak. Nem szükségszerű, hogy a bevándorlók maguktól siessenek egy közösségi rádió stúdiójába, hogy megnézzék, mennyire hasznos lehet ez nekik. Nekünk kell ösztönözni ezeket az embereket, hogy vegyenek részt benne. Ki kell puhatolni tőlük, milyen fajta tájékoztatásra van igényük? És ezeket az igényeket miként tudja egy közösségi rádió kielégíteni? Szóval először alaposan meg kell ismernünk a célcsoportunkat. Itt nálunk, a Robin Hood rádiónál a bevándorlókkal való találkozás vagy egy rádiós képzési kurzus kezdetén bevált és hasznosnak bizonyult, hogy a bevándorló csoport tagjainak bemutatjuk a rádióállomáson dolgozó valamennyi önkéntes munkatársunkat és nem csupán azokat a kollégákat, akik bevándorló háttérrel már részt vesznek a rádió tevékenységében. Fontos, hogy a különféle emberek elmondhassák a saját történetüket, hogy ők miként lettek „rádiós sztárokká”. Sokat segít az is, ha csak összefutnak, találkoznak egymással a szervezetükben, fesztiválokon, vagy a környéken, ahol laknak.

A Crosstalk projektől kaptunk a képzési tanfolyam számára egy brosúrát, amit elküldtünk a bevándorlási szervezeteknek. Sőt fel is hívtuk és tájékoztattuk őket telefonon. A legsikeresebb módja annak, hogy hallgatókat toborozzunk a rádiós tanfolyamra az volt, hogy átadtunk néhány brosúrát azoknak a bevándorlóknak, akiket már bevontunk a Robin Hood Rádió munkájába. Ők eljuttatták az ismertető füzetet a barátaiknak, rokonaiknak, diáktársaiknak. Így az információt mindig egy

bevándorló juttatta el egy másik bevándorlóhoz, akik már ismerték egymást, s könnyebb volt a tanfolyam mellett agitálni.

Ha az emberek már el tudják képzelni magukat egy rádióállomás környezetében, akkor ez lökést adhat nekik, hogy el is látogassanak egy közösségi rádióba. Hasznos cikkeket írni és képekkel illusztrálni azt, hogy mit is csinálnak a bevándorló munkatársak egy közösségi rádiónál. Kisebb interjúkat is csinálhatunk azokkal az emberekkel, akikhez ellátogatunk, és ezeket a hanganyagokat nem csupán a rádióban adhatjuk le, de feltölthetjük ezen csoportok internetes weboldalaira is. Az emberek imádják hallani a hangjukat első alkalommal egy igazi élő rádióműsorban. Rövid video anyagok a közösségi rádió mindennapi életéről szintén vonzóvá tehetik a rádiózást a bevándorlók számára.

Természetesen felmerülnek nyelvi nehézségek, de gyakran ez nem is olyan nagy gond. Sokszor

kisegítik egymást tolmácsolással és tanácsokat is adnak, miként lehet úgy beszélni, hogy az érthető és világos legyen a hallgatók számára. Ezzel elérjük, hogy nyugodtabb környezetben dolgozzunk, és a különböző nyelvek eltérő, vidám kavalkádja színesíti majd a műsort.

További javaslatok migráns és menekült csoportok elérésére, bevonására

- Érdekes vallási felekezetekhez kapcsolódó szervezeteket is megkeresni;
- Hasznos lehet egy „turista látogatás” szervezése a rádió helyszínén;
- A migráns csoportok központjaiban is szervezhetünk előadást, amit egy példaképként szolgáló személy tarthat (video/audio/diavetítés);
- A bevándorlók bevonásának reklámozása, hogy ki szólalhat meg és ki nem bizonyos rádiókban;
- Kihangsúlyozni, hogy a hangjukra van szükség, nem látható az arcuk a rádióban;
- Vagy akár... Szeretné ön ezt az arcot látni a rádióban? Vizuális reklám kampány

Egy bevándorló története...

Mamadou Diop Szenegálból érkezett Finnországba öt évvel ezelőtt. Huszonöt éves és azóta dolgozik a Robin Hood rádióban, mióta a Turku Foglalkoztatási Ügynökség hozzánk küldte, hogy végezze el a tanfolyamot. Mamadou már elég jól beszél finnül.

Hallgatóként Mamadou gyorsan elsajátította a rádiózáshoz szükséges technikákat és ezután a munkája leginkább abból állt, hogy a rádió önkénteseinek munkáját segítette rádióműsorok hanganyagainak rögzítésével, szerkesztésével. Ugyancsak az ő feladatai közé tartozott, hogy felolvassa az Interpress Service-től (Nemzetközi Sajtószolgálat) érkező, a harmadik világról szóló francia nyelvű híreket.

Mamadou szívesen vett részt a Crosstalk projekt keretében szervezett képzési tanfolyamon. Célja leginkább az volt, hogy jövőbeli rádióműsoraiban a bevándorlók érdekképviselőre összpontosítson. Azt is tervezte, hogy egy vitaműsort szervez a Finnországban előforduló olyan esetekről, amelyek a diszkrimináció kirívó példái. És persze egy sportműsor beindítása volt a legmerészebb álma.

Mamadou azóta futballozik egy finn labdarúgó csapatban, mióta Finnországba érkezett. Az volt a célkitűzése, hogy valamikor majd professzionális játékosként űzhesse ezt a sportot. Finnországban kevés bevándorló tagja finn sport klubnak vagy sport csapatnak, a bevándorlók nem is nagyon vannak tisztában azzal, miként lehetnek tagok. A másik oldalon maguk a sportklubok sem jutottak el még arra a szintre, hogy megfelelő tájékoztatást, információt nyújtsanak, ami eléri a bevándorlókat is.

Mamadou egy nagyon rátermett, éles eszű fiatalember. Már igen komoly ismeretekkel rendelkezik a finn társadalomról. Tisztában van a Szenegál és Finnország közötti kulturális különbségekkel. Erről így beszél: „Vannak jó és rossz dolgok mindkét kultúrában, néhány dolgot mi jobban csinálunk Szenegálban, néhány más dolgot pedig Finnországban csinálnak jobban.”

A Crosstalk kurzuson Mamadou-nak meg kellett tanulnia, hogy egy-egy saját történet, sztori vagy tapasztalat miként képes előrelendíteni egy rádióműsort. A tanfolyam végével Mamadou képzése folytatódott. A kérdés az volt, hogyan tudná megvalósítani azt, hogy segítse a bevándorlókat a rádióműsoraival? Mamadou korábban nem sokat mesélt a finn sportcsapatnál szerzett tapasztalatairól. Egyetlen dolgot emlegetett, azt hogy még mindig emlékszik a szituációra, mikor egyedül ült az öltözőben és egyetlen csapattársa sem szólt hozzá egy szót sem.

A közösségi rádió belüli oktatás egyéni képzést is magában foglalt. Mamadou-t biztattuk, hogy lépjen aktív kapcsolatba Turku város és környéke sportklubjaival. A Robin Hood Rádióknak már volt kapcsolata a Finn Munkások Sportszövetségének kerületi szervezetével a TUL-lal. A TUL-nak 1100 sportklub a tagja Finnországban.

Mamadou már hallott erről a lehetőségről, de mégis csak a Crosstalk képzés után sikerült neki érintkezésbe lépni a TUL-tag sportklubok vezetőivel és edzőivel Turku-ban és környékén.

A Crosstalk képzés 2010 márciusában fejeződött be. Májusban és júniusban Mamadou készített két tizenöt perces rádióműsort. Azt akarta elérni, hogy eljusson az információ a bevándorlókhoz arról, hogy miként léphetnek be egy-egy helyi TUL-tag sportklubba. Mindegyik rádióműsort a Robin Hood Rádió stúdiójában rögzítettük, és Mamadou vendégeket is hívott TUL-tag sportklubokból.

Mamadou a sportműsorait finn nyelven készítette el. Eleinte angolul akarta megcsinálni, de átgondolva a célkitűzéseit és a célcsoportokat, egyetlen megoldás látszott csak: a finn nyelvet használni. Mamadou aggódott a nyelvi felkészültsége miatt és szeretne volna, ha valamelyik oktató ellenőrizze a listát, amire a kérdéseit írta fel, és kijavítja az esetleges hibákat.

Ugyanakkor már ebben az időben, az interjúra összeállított kérdéseiből lehetett látni, mennyit fejlődött Mamadou a műsorkészítésben. Kezdetben nagyon száraz és formális kérdések hangzottak el, például: Mikor alapították a sportklubot? Hány tagja van a sportklubnak? stb. (Lásd a 6. számú Függelékben az 1. mellékletet)

Az egyéni képzés során leginkább arra koncentráltunk, hogy rávegyük Mamadou-t, támaszkodjon a saját tapasztalataira, és azokat a saját beszédmodorában adja elő. Hosszú beszélgetésekre került sor közte és az oktatója között. Egyszerűen a következővel szembesítettük: Ha találkoznál egy barátoddal az utcasarkon és ő szeretne belépni abba a sportklubba, amiben te sportolsz, akkor vajon mi lenne az első, amit mondanál neki? Valóban azt ecsetelnéd, hogy melyik évben alakították meg a sportklubot?

Mamadou napról-napra egyre jobb rádiós műsorvezető. Már nem aggódik annyira a finn nyelvtudása miatt és már nem kéri az oktatóját, hogy nézze át azt a listát, amire a kérdéseit írta. Az interjúk során feltett kérdései most már hús-vér kérdések. Már nem csupán egy-egy sportklub formális bemutatására törekszik. (Lásd a 6. számú Függelékben a 2. mellékletet)

A visszajelzések a Finn Munkások Sportszövetségétől (TUL) igen jók. Minden alkalommal, mikor Mamadou interjút készít, megkéri az interjúalanyt, hogy fáradjon be a stúdióba és együtt meghallgatják a hanganyagot. Ez jó alkalom arra, hogy a megkérdezett edzők közöljék észrevételeiket, és egyben találkozhatnak más, a stúdióba meghívott vendégekkel. Például az egyik edző így nyilatkozott: „Vajon miért nem tudtunk mi erről korábban? (mármint a közösségi rádióról mint tájékoztató médiumról) Be szeretnénk vonni bevándorlókat a csapataink munkájába, de eddig nem sikerült eljutni hozzájuk olyan mértékben, mint szeretnénk volna.”

Mamadou rádiós munkája most már sokkal jobban ismert azon emberek körében, akik a Finn Munkások Sport Szövetségében (TUL) tevékenykednek. Van egy TUL-lehti nevű magazin újság, aminek 35000 olvasója van, és ők írtak egy cikket a TUL és

a Robin Hood Rádió együttműködéséről. Ki tudja? Talán ez jelenthet egy jövőbeli munkalehetőséget Mamadou-nak a sportújságírás területén.

4. Esettanulmány

Képzési tanfolyam migránsoknak és a „*Mindenki joga*” című rádióműsor a Civil Rádióban (Budapest, Hungary)

Az egyik fontos célkitűzés a Civil Rádió (FM 98, Budapest) megalapításakor az volt, hogy ez a közösségi rádió lehetőséget adjon azoknak is megszólalásra, akiknek a hangja nem jut el a széles közönséghez. Ösztönözni kívánjuk a perifériára szorult társadalmi csoportokat – idős embereket, etnikai kisebbségekhez tartozókat, bevándorlókat, fogyatékosokat - , hogy jöjjenek és mondják el a történetüket. Megtanítjuk őket a rádiózáshoz szükséges ismeretekre, ami kell ahhoz, hogy a nyilvánosság előtt kifejtessék nézeteiket, elmondhassák véleményüket.

A magyarországi helyzet a migrációs téma kapcsán azonban eltér a nyugat-európai helyzettől. Szemben Hollandiával, Németországgal vagy Franciaországgal, Magyarország inkább tranzit országnak számít. Ugyanakkor történelmi helyzetünkől adódóan, sok olyan magyar nemzetiségű, a határainkon kívül rekedt román, szlovák, ukrán, szerb állampolgár települ Magyarországra, akik a törvények szerint “menekülteknek” számítanak. Ők – szemben a hazánkba érkező ázsiai és afrikai menekültekkel – hosszú távon szeretnének letelepedni Magyarországon.

Ez a Crosstalk-hoz hasonló programokat azért teszi speciálisabbá, mert ezek az emberek részesei a magyar kultúrkörnek, ismerik hazánkat, beszélnek nyelvünket – viszont jogi szempontból, sok esetben, ugyanabban a menekült státuszban találják magukat, mint például az Afrikából ideérkezők.

Ez a tény és a Civil Rádió közösségi profilja, az általunk kezdeményezett programot is átszabta. Mi képzés, illetve foglalkozások helyett egy olyan kreatív csoportmunkába kezdtünk, amely magába foglalja ezeket a tevékenységeket, de más módon.

Célunk az volt, hogy egy olyan interkulturális programot valósítsunk meg, amelyben különböző kultúrájú, háttérű emberek együttműködve egymással, kreatív tevékenységet végeznek és felhívják a figyelmet a toleranciára, az emberi jogok betartásának és az együttélés kulturális gazdagságának fontosságára.

Az eredeti célkitűzésektől saját programunk nem tért el, azonban több ponton eltértünk a konkrét megvalósítási tervtől. Nem workshop-ot vagy hagyományos tréninget szerveztünk, hanem egy közösségi munkacsoportot, amelynek elsődleges célja az volt, hogy rádióműsorokat készítsen a projekt számára megjelölt prioritások mentén.

Tehát elsődlegesen egy jó rádióműsort, egy információs, tájékoztató és figyelemfelhívó műsorsorozatot kívántunk elindítani, amely idevonzza az embereket. Ennek a témának a hiteles feltárása és gondozása pedig azon emberek bevonásával valósulhat meg, akik maguk is érintettek – menekültek, otthonkeresők, idegen környezetben élő külföldiek.

A rádiós csapatnak két tréner/főszerkesztője volt – ők vezették, mentorálták a tagokat.

Az alapvető intenzív képzés után hetente tartottunk, úgynevezett szerkesztőségi üléseket, amelyeken gyakorlati feladatokat adtunk a résztvevőknek, majd közösen kielemeztük őket, megbeszéltük a tanulságokat. A résztvevőkkel egy heti műsort készítettünk – „Mindenki joga” címmel. (A műsor maga már létező műsor volt, azonban a programmal kiegészítve vált kétnyelvű, ilyen tematikájú magazinműsorrá.)

A szerkesztőségi üléseken hetente közösen találták ki a résztvevők a feldolgozandó témákat és beszéltek meg, hogy ki, mikor készíti interjúkat, kivel ,stb.,

A résztvevők a műsor készítése idején is egyfajta tanuló fázisban voltak – munkájukról a két tréner/szerkesztő folyamatosan adott visszajelzéseket. A mi programunk őket megtalálva, az ő segítségükkel indította el azt a kreatív rádiós közösségi munkát, amelynek eredményeképp a projekt elsődleges témáihoz kapcsolódva műsorokat készítettünk.

Mi valósult meg sikeresen, milyen gondok merültek fel és milyen akadályok voltak?

Saját értékelésünk alapján a műsorok egészen jól sikerültek – a végeredmény tulajdonképpen a projekt egyik legsikeresebb pontja. A résztvevők verbuválása az elején nehézkesen indult – a rádiós csapat összetétele nehezen tudott stabilizálódni. Egy-két ember tudott rendszeresen részt venni benne, a többiek inkább rendszertelenül bukkantak fel, ami sajnos megadta az ülések alaphangulatát. Bizonyos emberek kiemelődtek a csoportból, mások viszont periférián maradtak. A képzés során vegyes anyagok születtek – a csoport össz-színvonala nagyon különbözött. Hosszú időnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a csapat stabilizálódjon, és mindenki megtalálja a maga szerepét benne. Ennek ellenére ez a fajta egyenlőtlenség kevésbé volt érezhető a műsorok színvonalán. A 2010-es év közepére egészen különlegessé tudtak válni a műsorok – a szerkesztők/trénerek is egyre inkább háttérbe tudtak húzódní és átadni a műsorkészítés minden meghatározó, felelősségteljes mozzanatát a résztvevőknek.

A mi megítélésünk szerint a programban résztvevő emberek nagyon heterogén társaságot alkottak, nagyon nehéz volt közös pontokat találni közöttük. A kulturális háttér, az indokok, ami miatt ők Magyarországra kerültek, az életútjuk – mind-mind annyira különbözött egymástól, s mégis egy szál mentén képesek voltak egészen különleges módon együttműködve értékes produktumokat létrehozni.

A célkitűzések teljesültek?

A program eredeti célkitűzéseit el tudtuk érni – létrejött egy olyan rádiós munkacsoport, amelynek tagjai a projekt kiemelt témáival foglalkoztak és műsorainkkal el tudtuk juttatni üzeneteinket több ezer emberhez. A program legfőbb célkitűzése -, hogy az egymás iránti toleranciát középpontba helyező interkulturális rádiós csoportot hívjunk életre, akik képesek hitelesen közvetíteni emberi jogi témákat – sikerült.

Az egyes műsorok témáit, rövid tartalmát lásd a 7. számú Függlékben „Mindenki joga” címmel.

Bibliografía

Lewis, P.M. (2009) Crosstalk Evaluation report Action 1

Lewis Peter M. and Jones Susan (eds) (2006) *From the Margins to the Cutting Edge Community Media and Empowermen* , Hampton Press

Mitchell, C., Donaldson, J. and Baxter A., (2003) Handbook on Community Radio Training for Refugees and Asylum Seekers Digital Dialogues. University of Sunderland available at <http://www.digital-dialogues.de>

Moores, Shaun and Monika Metykova (in press 2010) "'I Didn't Realize How Attached I Am": On the Environmental Experiences of Trans-European Migrants', *European Journal of Cultural Studies*, 13(2).

Tacchi, Jo (2000) 'Gender, Fantasy and Radio Consumption: An Ethnographic Case Study' in *Women and Radio: Airing Differences* ed. C. Mitchell, London: Routledge Resources